

شهر آذری

اسناد مدرسه موسیقی

مقدمات، تشکیل

بین سالهای ۴۹ - ۱۲۴۸ ش، در روزگار وزارت مخبرالدوله، مدرسه موسیک، تحت نظر وزارت معارف تأسیس شد. این مدرسه را مسیولومر فرانسوی در دارالفنون اداره می کرد. وی از رؤسای موسیک گارد جمهوری فرانسه بود که از طرف دولت ایران برای تعلیم و تربیت شاگردان و تربیت و تشکیل دسته های موسیک نظام به ایران اعزام شدند. و چند سال قبل از تأسیس مدرسه به ایران آمده بود. چون فارسی نمی دانست میرزا علی اکبر خان نقاش باشی (مزین الدوله) که معلم فرانسه و نقاشی بود به سمت مترجمی لومر منصوب گردید و درس موسیقی نظری او را که برای شاگردان می گفت به صورت سؤال و جواب به فارسی ترجمه می کرد و اولین کتاب تئوری موسیقی را به سبک جدید نوشت.

«چون آن زمان کلیه دروس دارالفنون، خصوصاً قسمت مدرسه موسیک (بواسطه اینکه در ایران سابقه نداشت) دارای پرگرام مرتبی نبود تحصیلات فن موسیک از جهت کتاب و اثاثیه و آلات

موسیک مواجه با اشکالات می گشت و نظر به اینکه معلم کافی موجود نبود و مسیولومر هم بخوبی از عهده تکلم بزبان فارسی بر نمی آمد دوره تکمیل این فن به ۱۵ سال طول کشید.»^۲

در ابتدا رئیس و معلم مدرسه مسیولومر بود و مدرسه ۲۵ شاگرد داشت و دروس غیر موسیقی تدریس نمی شد و در قسمت فنی، نظری (شامل مقدماتی و عالی) و در قسمت عملی، پیانو، ویلن و اسبابهای برنجی و چوبی تعلیم داده می شد و منظور از تعلیم شاگردان تربیت متخصص برای رهبری دسته های موسیک نظام و شرط ورود فقط داشتن سواد فارسی بود. لباس و ناهار نیز به شاگردان داده می شد. الگوی لباس شاگردان مدرسه لباس افراد گارد جمهوری فرانسه بود. فارغ التحصیلان این دوره مدرسه به دریافت درجات نایب اولی، سلطانی، و یاوری^۳ نایل می آمدند و به غیر از یک نفر از ایشان که مأمور قزاق خانه شد، دیگران به سرباز خانه و توپ خانه انتقال یافتند و عهده دار ریاست و معاونت دسته موسیک گردیدند.

پس از فوت مسیولومر و بعضی پیشامدهای دیگر (از جمله انقلاب مشروطه) مدرسه مزبور منحل گردید. در سال ۱۲۹۴ ش بنا بر پیشنهاد سرتیپ غلامرضاخان مین با شیان (سالار معزز)^۴ وزارت معارف با بودجه ای مختصر، که ماهیانه بالغ بر هفتاد تومان می شد، یک کلاس موسیک در دارالفنون تأسیس نمود. آن کلاس، به واسطه ترقی و پیشرفتی که کرد، پس از دو سال در همان دارالفنون مبدل به یک مدرسه به نام «مدرسه موسیک» گردید که دارای یک رئیس و یک ناظم بود. برای تعلیم دروس موسیقی، گذشته از سرتیپ غلامرضاخان، که سمت ریاست داشت، از اشخاصی چون میرزا حسین خان، سلیمان خان، ابراهیم خان، و پس از مدتی سرتیپ نصراله خان مین باشیان^۵ بعنوان مدرس استفاده شد. «در این مدرسه، دروس نظری موسیقی (مقدماتی و عالی)، پیانو، اسبابهای زهی، اسبابهای برنجی و بادی و، در قسمت غیر موسیقی، فارسی، فرانسه، عربی، حساب، شرعیات و نیز مشق خط تدریس می شد و نظر مدرسه در این دوره تربیت شاگردان

برای رهبری ارکستر و دستجات موزیک نظام بود و شرط ورود داشتن تصدیق نامه شش ساله ابتدایی.^۶ دوره مدرسه ابتدا شش سال بود، در ۱۳۰۵ ش دو سال بر آن افزوده شد تا اگر یکی از شاگردان دوره هشت ساله آن را طی کرد موفق به اخذ تصدیق عالی گردد.^۷ این تصدیق برابر دیپلم بوده است.^۸ همچنین به شاگردانی که استعداد بیشتری از خود نشان می دادند مدال علمی تعلق می گرفت تا از دیگران ممتاز باشند.^۹

به موجب طرحی که ارائه شد قرار بر این شد که شاگردان اول، دوم و سوم سیکل به طور مجانی در مدرسه پذیرفته شوند.^{۱۰} اغلب تمامی شاگردانی که در مدرسه پذیرفته می شدند از وضع مالی خوبی برخوردار نبودند و این مسئله برای آنان مشکلاتی ایجاد می کرد. لذا مسئولین مدرسه تصمیم گرفتند جهت کمک به دانش آموزان بی بضاعت مدرسه، نظامنامه ای تدوین و اجرا کنند که به موجب آن در صورت داشتن شرایط ورود به مدرسه به هر دانش آموز ماهی یک تومان کمک خرج تحصیل و سالی دو دست لباس داده شود.^{۱۱}

تا سال ۱۳۰۵ - ۱۳۰۶ ش محصلان مدرسه ۵۴ نفر بودند و فارغ التحصیلان آن یازده نفر، که ده نفر آنها با سمت ریاست و معاونت در دسته های قشون مشغول خدمت شدند و یک نفر هم در مدرسه موسیقی به معلمی مشغول گشت. به موجب طرحی که از طرف مدرسه به نظام و وظیفه عمومی ارائه شده بود معلمان و محصلان مشمول خدمت نظام، مادام که به تحصیل و تدریس اشتغال داشتند از انجام خدمت نظام معاف می شدند.^{۱۲}

در ۱۳۰۷ مدیریت مدرسه موزیک به علینقی خان وزیر و گذار شد و مدرسه که تا آن روز به مدرسه موزیک معروف بود، «مدرسه موسیقی دولتی» نامیده شد.^{۱۳}

در سال ۱۳۰۸ ارکستر آن مدرسه تشکیل گردید و تدریس ارکستر شناسی، آهنگ سازی، و پیانو هم به عهده وزیر و بود که شامل موسیقی ایرانی و غربی

می شد.^{۱۴} دروس موسیقی عبارت بود از: موسیقی نظری و عملی و پاره ای دروس غیر موسیقی. دوره این مدرسه ۵ سال بود و متوسطه کامل شناخته می شد و عده شاگردان در آخر سال تحصیلی ۱۳۱۱ - ۱۳۱۲ شمسی ۳۷ نفر بود که ۵ نفر از آنان فارغ التحصیل شدند. بودجه مدرسه همان بودجه سابق به اضافه ماهی ۱۵۰ تومان بود. شاگردان لباس مخصوص نداشتند و آنچه سابقاً برای لوازم التحریر به آنها داده می شد حذف گردیده بود.^{۱۵}

«اساسنامه تدریس عبارت بود از نظری، موسیقی مقدماتی و عالی؛ و اصطلاحات موسیقی به زبان ایتالیایی بود. در ابتدای سال تحصیلی ۱۳۱۲ - ۱۳۱۳ ش مدرسه موسیقی دولتی به پیشنهاد مهدیقلی هدایت، مبدل به مدرسه عالی موسیقار شد و ریاست آن به علینقی خان وزیر و گذار شد. بودجه سالانه آن بالغ بر ۲۵۱۰۰۰ ریال گردید. بار دیگر این

مدرسه تغییر نام یافت و در ۱۷ اردیبهشت ۱۳۱۳ ش مبدل به «هنرستان موسیقی» شد. در ۱۶ آذر ۱۳۱۳ رضاشاه ریاست و اداره امور هنرستان موسیقی را به سروان غلامحسین خان مین باشیان تفویض کرد. در این تاریخ عده دانش آموزان ۲۸ نفر و بودجه همان بودجه قبلی با معلمین سابق بود و چون اواسط سال بود در برنامه مدرسه تغییری صورت نگرفت.

تا این تاریخ موسیقی ایران با موسیقی فرنگی مخلوط بود ولی با ترتیباتی که مین باشیان داد این دو موسیقی از یکدیگر تفکیک شدند. در اول سال تحصیلی ۱۳۱۴ - ۱۳۱۵ ش نظر به اینکه اساس و پروگرام هنرستان موسیقی و طرز تدریس و تعلیم بر وفق ممالک متقدم باشد پروگرام تازه ای تنظیم و مقررات جدیدی به پیشنهاد مین باشیان به اجرا گذارده شد.^{۱۶} این قرارداد به قرار زیر بود:

در ذات مبارک حضرت علم الهدی

لصداق نام مدرسه موزیک

مدرسه موزیک نام مدرسه موزیک
عمر ۱۳۲۹
فرزاد

مرکز علم و معارف است

مرکز فواید مطابق پروگرام مدرسه موزیک نام مدرسه موزیک

رعت لسان است مستحبه نزدیک در شهر است

برنامه است لهذا در ذات مبارک علم الهدی نام

رسم کفایت موزیک را بر حسب علم نام مدرسه

انکه تا فرزند باه لسان خواهم گرفت استقادد کنه

۱) تأسیس کلاس جدید برای تربیت معملین سرود؛ ۲) تهیه نظامنامه مخصوص برای هنرستان موسیقی مطابق مدارس عالییه اروپا؛ ۳) تأسیس شعبه موزیک نظام و هنرستان موسیقی برای تعلیم افسران موزیک؛ ۴) تأسیس دوره ابتدایی در هنرستان؛ ۵) تأسیس مجله مخصوص موسیقی^{۱۸}

شاگردان هنرستان به سه گروه تقسیم می شدند:

۱) شاگردان دوره ابتدایی (در دو مرحله ابتدایی و مقدماتی که بر طبق موازینی که اعلان می شد از سوی وزارت معارف برگزیده می شدند^{۱۹} و نشان بین ۶/۵ تا ۹ سال بود. و در سه کلاس اول، دوم و سوم ابتدایی مشغول تحصیل می شدند؛ بعد مرحله مقدماتی بود که پیشرفته تر از ابتدایی محسوب می شد. طرز تعلیم موسیقی در دوره ابتدایی طوری بود که برای دانش آموز زحمت تعلیم و تعلم نامحسوس بود و بیشتر تعلیمات از طریق تقویت حس شنوایی دانش آموز صورت می گرفت. در این مرحله دانش آموز بتدریج آماده تعلیمات فنی می گردید و در نیمه دوم ابتدایی (مقدماتی) آلات موسیقی مناسب در دسترس دانش آموز گذاشته می شد. در این دوره برنامه های دروس مانند دیگر دبستانها بود، جز آنکه چند ساعت موسیقی به طور فوق برنامه تدریس می شد و، همانطوری که پیش از این ذکر شد، چون جنبه ذوقی هم داشت برنامه دیگری

مثل انجام حرکتهای ورزشی با موسیقی و خواندن سرودهای دسته جمعی نیز در برنامه گنجانده شده بود که دانش آموز مجذوب شده و تحمیلی بر او نبود؛^{۲۰}

۲) برای پذیرش شاگردان دوره متوسطه، داشتن تصدیق نامه ابتدایی شرط لازم بود. طول مدت تحصیلی مانند سایر دبیرستانها شش سال و علاوه بر دروس موسیقی علمی و عملی دروس غیر موسیقی نیز در برنامه گنجانده شده بود.^{۲۱}

دوره متوسطه از سال چهارم به ۳ شعبه تقسیم می شد: الف) شعبه مقدمات تخصص در ساز و آواز؛ ب) شعبه مقدمات تخصص در کمپوزیسیون و مدیریت ارکستر و موزیک هارمونی؛ ج) شعبه آموزش گاری سرود و موسیقی.

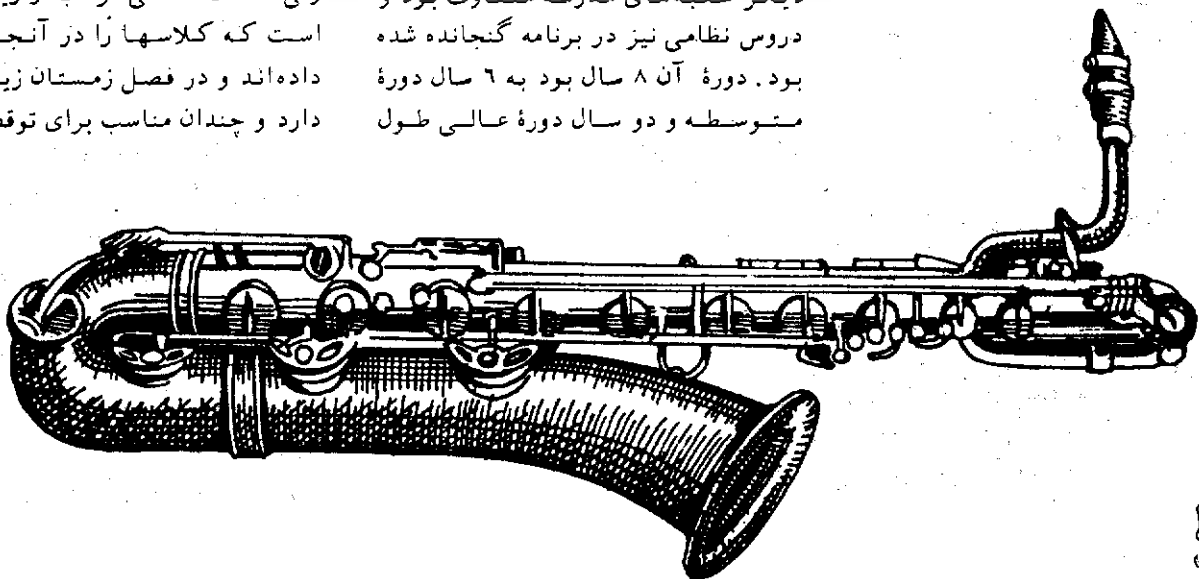
۳) دوره عالی این هنرستان مرحله تکمیل رشته های تخصصی موسیقی به حساب می آمد. مراحل پیشرفته تر، مرحله استادی و تعالیم مربوط به آن بود که حدود دو سال به طول می انجامید.^{۲۲} اگر احياناً یکی از محصلان مدرسه، ذوق و قریحه لازم را در فراگیری دروس از خود نشان نمی داد با تأیید ریاست مدرسه به مدارس دیگر معرفی می شد.^{۲۳} بنا به تصویب وزارت معارف درس ورزش نیز به سایر دروس اضافه در برنامه درسی منظور شد.^{۲۴}

در ابتدای تأسیس مدرسه موسیقی، موسیقی نظامی نیز با سایر مواد درسی ادغام شده بود ولی در سال ۱۳۱۷ - ۱۳۱۸ این شعبه بخش جداگانه ای را به خود اختصاص داد از لحاظ مقررات با دیگر شعبه های مدرسه متفاوت بود و دروس نظامی نیز در برنامه گنجانده شده بود. دوره آن ۸ سال بود به ۶ سال دوره متوسطه و دو سال دوره عالی طول

می کشید.^{۲۵} در اواسط سال ۱۳۱۸ «اداره موسیقی کشور» تأسیس یافت و سرپرستی هنرستان نیز به آن محول شد.^{۲۶}

برای احراز شغل آموزگاری موسیقی و سرود، داشتن گواهی نامه دوره متوسطه لازم بود.^{۲۷} نظر به کمبود آموزگار در مدرسه و افزایش تعداد دانش آموزان طرحی به مورد اجرا گذاشته شد که به موجب آن فارغ التحصیلان دوره متوسطه هنرستان مشمول قانون تربیت معلم و دارای امتیازات فارغ التحصیلان دانشسرای مقدماتی می شدند تا بدین ترتیب با رتبه یک آموزگاری استخدام شوند.^{۲۸} غیر از آموزگاری حتی مشاغل اداری نیز به برخی از هنرجویان تفویض می شد.^{۲۹}

ساختمان مدرسه استیجاری بود و طبیعتاً با افزایش تعداد دانش آموزان، کمبود فضای آموزشی مشخص می شد.^{۳۰} ساختمان مدرسه و همچنین دانش آموزان از طرف مأمورین صحیه و بهداشت مورد معاینه قرار می گرفتند تا از سلامت محصلین اطمینان حاصل نمایند و در صورت مشاهده بیماری به مراکز درمانی گزارش داده و موضوع پیگیری می شد. به عنوان مثال گزارشی از وضعیت مدرسه موسیقی در ۱۲ دی ۱۳۱۲ از طرف مأمور صحیه داده شده مؤید این واقعیت است: «... امروز به مدرسه موسیقی رفتم. تازه به این عمارت انتقال یافته، البته این محل بهتر از خانه سابق است ولی باز هم معایبی دارد. قسمت فوقانی خوب است ولی قسمت تحتانی مرکب از زیرزمینهایی است که کلاسها را در آنجا ترتیب داده اند و در فصل زمستان زیرزمین دم دارد و چندان مناسب برای توقف نیست.

وزارت معارف و اوقاف
و صنایع مستظرفه

مدرسه ...

تعمیر و وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
نظر به این طرح و به موجب این قرارداد که فی مابین
باید علامات مشخصه آن فن یا صنعت را در این نامه
نقشه برای این مدرسه در روزیک تهیه نموده بکار وزارت معارف و اوقاف
و صنایع مستظرفه بکار بردند
این قرارداد تصویب مقام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
شده است که در روزیک تصویب شده است و این قرارداد
مضمون آن در این شرح است که در این قرارداد
این در این شرح است که در این قرارداد
و معیار این قرارداد است که در این قرارداد
باید علامات مشخصه آن فن یا صنعت را در این نامه
نقشه برای این مدرسه در روزیک تهیه نموده بکار وزارت معارف و اوقاف
و صنایع مستظرفه بکار بردند

اداره معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
تعمیر و وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

به اضافه کف آنها را آب پاشی نموده
بودند و رطوبت هوا را زیادتر نموده بود
به مستخدمین اکیداً قدهن شد بعد از این
آب پاشی در کف کلیه اطاقها خودداری
نمایند و این رویه بسیار بدی است که
نزد مستخدمین تمام مدارس معمول است.
لازم است از طرف وزارت جلیله
متحدالمالی به مدیران کلیه مدارس صادر
شود که آب پاشی کف اطاقها را به
واسطه مستخدمین بکلی متروک بدارند.
به تمام کلاسها رفته شاگردان را
معاینه کردم. عده ای مریض از شاگرد و
معلم و مستخدم به قرار شرح ذیل معاینه
و دیده شد و به آنها نسخه داده شد:

- سوء هضم و پیوره ۱ نفر
- کرم امعاء ۱ نفر
- ذگیل و اکته ۱ نفر

از سال ۱۳۱۴ ش دانش آموزان
دختر به مدرسه موسیقی راه یافتند و با
توجه به موفقیت در دوره ابتدایی و سوابق
درخشان تحصیلی شان، تصمیم گرفته شد
که برای ورود دختران به مدرسه
سختگیری فوق العاده به عمل نیاید و این
موضوع به منظور تشویق دختران در
تحصیل موسیقی صورت گرفت. ۳۲
تعدادی از آموزگاران دروس موسیقی و
غیر موسیقی نیز از زنان بوده اند. ۳۳

علاوه بر مسائل ذکر شده در بالا،
باید به کتابخانه این مدرسه و نحوه تهیه
کتب مورد نیاز دانش آموزان اشاره کرد.
چون در آن زمان کتاب مورد نیاز این
رشته موجود نبود اکثر استادان فن،
خودشان جزوه هایی را برای تدریس تهیه
می کردند ولی با پیشرفت تدریجی
مدرسه، کمبود کتب جهت تدریس
احساس می شد. لذا با سایر کشورها، از
جمله فرانسه و روسیه ارتباط برقرار
نمودند تا این نیاز تأمین گردد. ۳۴
برقرار کردن ارتباط فرهنگی نیز
«تصنف» و قطعات موسیقی با ملل دیگر
تبادل می شد. ۳۵

اولین کنسرت سمفونی مدرسه با
حضور وزیر داخله و ریاست تشریفات
سلطنتی به منفعات انجمن تربیت بدنی در

برنامه اجرا می نمودند ولی بعد از
شهریور ۲۰ کلیه آن استادان ایران را
ترک کردند و به جای آنان یک ارکستر
۱۷ نفری از فارغ التحصیلان عالی
موسیقی، قطعات موسیقی ایرانی را به
سبک جدید در رادیو می نواختند و یک
کلاس شبانه نیز برای تعلیم تار و ویلن و
آواز افتتاح گردید. ۳۹

آمار فارغ التحصیلان مدرسه
موسیقی
۱۲۹۴ - ۱۳۱۵

۱۳۱۴/۱/۲۰ برگزار گردید. ۳۶
داشتن لباس متحدالشکل هنگام
اجرای کنسرت از ضروریات بود. ۳۷
با متداول شدن برگزاری کنسرت،
در سالهای بعدی، در اکثر مجالس مناظره
و سخنرانی هنگام تنفس از سوی
دانش آموزان برجسته، کنسرت هایی
برگزار می شد و رهبری آن به عهده خود
دانش آموزان بود. ۳۸

پس از تأسیس رادیو تهران در سال
۱۳۱۹ ش یک ارکستر ۱۷ نفری از
موسیقیدانان اروپایی در رادیو تهران

تعداد شاگردان فارغ التحصیلان

تاریخ

- پی نویسیها
۱. علاوه بر لومر، متخصص دیگری هم به نام «گوار» از اطریش آمده بود که موزیک کامران میرزا نایب السلطنه را اداره می کرد. روح اله خالقی. سرگذشت موسیقی ایران. ج اول ص ۲۱۲ - ۲۱۰
  ۲. اسناد آ. سری ج / ۵۲۰۰۸
  ۳. نایب اول = ستوان یکم؛ سلطان = سروان؛ یاور = سرگرد (لغت نامه دهخدا)
  ۴. غلامرضا خان مین باشیان از فاغ التحصیلان مدرسه موزیک بود و نیز تحصیلاتی در فرانسه و روسیه در این فن انجام داده بود. (ایرانشهر، ج ۲، ص ۱۲۱۴).
  ۵. این افراد همگی از شاگردان میولومر و استادسازهای مختلف بودند.
  ۶. اسناد آ، سری ج، «نظامنامه ورودی و داخلی محصلین مدرسه موزیک»، ۵۲۰۰۸
  ۷. اسناد آ، سری ج، ۵۲۰۰۸؛ همچنین نک، سند شماره ۱
  ۸. نک. سند شماره ۲
  ۹. نک. سند شماره ۳
  ۱۰. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸؛ نامه غلامحسین مفید به وزارت معارف، نمره ۴۳۳۱، مورخه ۱۳۰۵/۱۰/۳.
  ۱۱. نک. سند شماره ۴
  ۱۲. نک. سند شماره ۵
  ۱۳. اسناد آ، سری ج، ۵۲۰۰۸
  ۱۴. ایرانشهر، ج ۲، ص ۱۲۱۴
  ۱۵. اسناد آ. سری ج ۵۲۰۰۸
  ۱۶. همان.
  ۱۷. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸؛ پیشنهادات سلطان مین باشیان، نمره ۳۸۹/۲۶۳۳، مورخه ۱۳۱۴/۱/۱۶.
  ۱۸. نک. شماره ۶
  ۱۹. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸؛ «اساسنامه هنرستان موسیقی» نمره ۱۱۲۸،

۱۱ نفر فارغ التحصیل:
 سلیمان خان،
 رضاخان مین باشیان،
 سلیمان خان،
 یوسف خان، میرزا یحیی،
 میرزا بزرگ، آقا سردار،
 حسین خان، میرزا باقر
 حاجی خان، میرزا رضا،
 میرزا حسن

۲۵ نفر ۱۲۹۴

۱۱ نفر فارغ التحصیل:
 حسین لطفی، حسین نعیمی،
 داود نجمی مقدم
 سید احمد نورایی،
 محمد انصاری،
 محمود ایروانی اعظم،
 مصیب رضوانی،
 حسن زاد مرد،
 محمد نجمی،
 میرزا علی آقا،
 ضیاءالدین مختاری

۵۴ نفر ۱۳۰۵

۵ نفر فارغ التحصیل:
 علی محمد خادم میثاق،
 بهاءالدین صیحون،
 مهدی دفتری،
 غلامحسین آقازمانی،
 احمد فروتن راد

۳۷ نفر ۱۳۱۱ - ۱۳۱۲

۴ نفر فارغ التحصیل:
 عزت الله جلیلی،
 مهدی فتاح،
 حسین بیگلری،
 علی زاهدی

۳۴ نفر ۱۳۱۲ - ۱۳۱۳

۲۸ نفر ۱۳۱۳

۳ نفر فارغ التحصیل:
 نصراله کیهانی،
 اکبر اسعدی،
 منوچهر محمودی

۳۵ نفر ۱۳۱۳ - ۱۳۱۴

۲۰. نک. سند شماره ۱۷

۲۱. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸: (نک

ش ۱۷)

۲۲. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸.

۲۳. نک. سند شماره ۸

۲۴. اسناد آ، سری ب، ۹۸-۱۷۳۸.

۲۵. اسناد آ، سری ج، ۵۲۰۰۸؛

«اساننامه تحصیل موسیقی نظام در هنرستان

موسیقی»، مصوبه ۱۱ مرداد ۱۳۱۷.

۲۶. ابرانشهر، ج ۲، ص ۱۲۱۵.

۲۷. اسناد آ، سری ب، «نظامنامه

اجرای ماده اول متمم قانون دانشگاه، راجع

به ترتیب استخدام آموزگاران موسیقی و

سرود». ۹۸-۱۷۴۴.

۲۸. اسناد آ. سری، ۵۲۰۰۸؛

«وزارت معارف و اوقاف، اداره تعلیمات

عالیه»، نمره ۵۵۲۷۹، تاریخ

۱۳۱۴/۱۰/۲۱.

۲۹. در اساننامه مربوط به

هنرستان وظایف هنر آموزان، محصلین،

ناظم، دفتر دار، انبار دارو کتابدار به طور

مفصل ذکر گردیده است. (اسناد آ. سری

ج، ۵۲۰۰۸).

۳۰. نک. سند شماره ۹؛ همانگونه که

از خلال اسناد استنباط می شود گاهی اوقات

از ساختمان مدارس برای برگزاری انتخابات

استفاده می شده است لزوم تخلیه مدرسه و

محدودیتهایی که نظمی ایجاد می کرده

اسباب دردسر می شده. به عنوان مثال، در ۵

دی ۱۳۰۴ ش در دوره انتخابات ششم

مجلس، محل انتخابات در مدرسه موزیک

تعیین شده و دخالت نظمی در تخلیه

کلاسها، مشکلاتی را برای معلمان و محصلان

مدرسه ایجاد کرده. (اسناد آ، سری ج،

۵۲۰۰۸؛ نامه رئیس مدرسه موزیک سرتیب

غلامرضا خان به وزارت معارف، نمره ۱۱۴۵،

تاریخ ۵ دی ۱۳۰۴).

(شماره ۹۳) شاگردان مدرسه موزیک. افسری که در وسط ایستاده محمود ابروآنی است

۳۹. ابرانشهر، ج ۲، ص ۱۲۱۵.

۴۰. اسامی کلیه اشیاء درخواستی در

متن سند بزبان فرانسه آمده است.

سند شماره ۱

وزارت معارف دولت علیه

ایران.

تصدیق نامه مدرسه موزیک

بموجب ماده هجدهم قانون اساسی

معارف مصوبه دهم ذیعقده مطابق با نهم

عقرب ۱۳۲۹ چون فرزند که در

تاریخ متولد شده و محل اقامت

او است تحصیلات موسیقی خود را

مطابق پروگرام مدرسه موزیک با تمام

رسانیده و بر حسب تصدیق هیئت امتحانه

بخوبی از عهده امتحانات بر آمده است

لهذا وزارت معارف این تصدیق نامه رسمی

تحصیلات موسیقی را به مشارالیه اعطاء

نماید که از آنچه قانوناً بآن تعلق خواهد

گرفت استفاده کند.

سند شماره ۲

[نامه سرتیب غلامرضا خان

به وزارت معارف، مورخه ۳

مرداد ۱۳۰۵]

وزارت معارف و اوقاف و صنایع

۳۱. اسناد آ، سری ج، ۵۲۰۰۸؛

«راپورت اداره صحیه»، مورخه ۱۲ دی

۱۳۱۲.

۳۲. اسناد آ، ۵۲۰۰۸، ۹۸-۱۷۴۲.

۳۳. نک. سند شماره ۱۰.

۳۴. نک. سند شماره ۱۱؛ همچنین

اسناد آ، سری ج، ۵۲۰۰۸؛ «درخواست

کتاب از کشور فرانسه»، نمره ۳۱۸۵،

تاریخ ۲۷/۴/۱۳۰۸.

۳۵. نک. سند شماره ۱۲؛ همچنین

اسناد آ، سری ب، ۹۸-۱۷۶۳.

۳۶. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸؛

«گزارش برپایی کنسرت مدرسه موسیقی»،

مورخه ۲۰/۱/۱۳۱۴.

۳۷. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸؛

«هنرستان موسیقی»، نمره ۹۰۰،

۱۳۱۵/۲/۲۱.

۳۸. اسناد آ. سری ج، ۵۲۰۰۸؛

«بخشنامه وزارت فرهنگ»،

۱۳۱۷/۱۱/۳۰.

نظامنامه جهت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

نومبر ۱۰۸۸۵

- ۱- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- ۱ ا- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- ب- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- ج- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- ۲- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- ۳- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- تصویب
- ۴- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- ۵- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- ۶- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود
- تصویب
- ۷- تعیین بضاعتهای که در هر یک از رشته های مختلف تحصیلی باید در هر سال تحصیلی در نظر گرفته شود

مقام صنایع و اوقاف و صنایع مستظرفه دامت شوکت

نظر به آنکه طرح نقشه دیپلم هریک از مدارس فنی و صنعتی و علمی به مثل

مدارس اروپا باید علامات مخصوص آن فن یا صنعت را دارا باشد لذا دوماه قبل بنده

طرح نقشه ای برای دیپلم مدرسه موزیک تهیه نموده به مقام وزارت جلیله پیشنهاد

نموده پس از تصویب مقام وزارت امر و مقرر شد نقاش مخصوص نقشه آن را

کشیده تحت گراور فرستاده شود، اینک نقشه تمام شده. اما راجع به شرح مضمون

آن ابتدا مثل تصدیقنامه های مدارس است ولی بعد چون این ورقه به منزله دیپلم است

در جای تصدیقنامه باید نوشته شود: دیپلم مدرسه موزیک یا چنانچه نخواهند لغت

خارج ذکر شود نوشته شود تصدیقنامه عالی مدرسه موزیک یا لغت دیگر که

مقتضی بدانند. هرطور رأی مبارک وزارت جلیله اقتضا می نماید امر و مقرر شود که

مجری شده تحت گراور برود.

رئیس مدرسه موزیک. سرتیب غلامرضا خان.

سند شماره ۳

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه مورخه ۱۰ بهمن ۱۳۰۵

برحسب تصویب شورای عالی معارف حکم یک قطعه مدال علمی از

درجه دوم درباره آقای میرزا ضیاء الدین خان مختاری، شاگرد اول مدرسه موزیک

صادر و اکنون حکم مزبور تلوأ ارسال می گردد که به مشارالیه اعطا نمایند.

سند شماره ۴

انظامنامه اختصاصی شاگردان بی بضاعت مدرسه موزیک که کمک خرج

تحصیل دریافت می دارند: ۱. محصلین بی بضاعت که در مدرسه موزیک پذیرفته

شده و خرج تحصیل می گیرند و باید واجد شرایط مصرحه ذیل باشند:

الف: تصدیقنامه دوره شش ساله ابتدایی داشته باشند؛

ب: یک نفر از اطباء طرف اعتماد وزارت معارف صحت مزاج و بنیه آنها را

تصدیق نموده باشد؛ ج: سن آنها بیشتر از پانزده سال نباشد؛

د: عدم بضاعت آنها ثابت باشد؛ ۲. در بدو ورود به مدرسه مدت سه

ماه میزان استعداد و قوه محصلین مذکور سنجیده می شود و در صورتی که دارای

ذوق موسیقی و مستعد تحصیل فن مذکور باشند شاگرد رسمی مدرسه محسوب

می گردند والا خارج خواهند شد. ۳. محصلین مذکور باید سندی به

امضاء و ضمانت ولی خود کمیساریا به مدرسه بسپارند که پس از طی مدت

آزمایش مصرح در ماده ۲ و قبول شدن قطعی آنها در مدرسه، دوره تحصیلات را

به پایان رسانند و هرگاه قبل از اتمام دوره تحصیلات بدون عذر موجه از مدرسه

خارج بشوند برای مدتی که در مدرسه بوده اند از قرار ماهی یک تومان به صندوق دولت کارسازی نمایند.

تبصره: عذر موجه (امراض طولانی و عدم استطاعت) که مانع ادامه تحصیل باشد پذیرفته است. مشروط بر اینکه متکی به اسناد و مدارک مثبت باشد.

۴. به محصلین مذکور ماهی یک تومان کمک خرج تحصیل و سالی دو دست لباس داده می شود.

۵. هریک از محصلین مزبور در ضمن تحصیل مبتلا به امراض مسریه طولانی شود و مفتش صحت وزارتخانه بودن او را در مدرسه محل صحت مزاج و سایر شاگردان تشخیص دهد از مدرسه خارج خواهد شد.

۶. هر محصلی که دو سال در یک

روحي و جسمي به آنها تعليم موسيقي نيز داده خواهد شد و در صورت اقتضا کمک خرج هم داده مي شود.

شرایط ورود به دوره متوسطه

۱. داشتن گواهی نامه رسمی دوره ابتدایی؛
۲. صحت مزاج؛
۳. استعداد جسمانی برای فرا گرفتن تعلیمات فنی؛
۴. سواد مصدق ورقة شناسنامه.

در دوره متوسطه هنرستان موسيقي گذشته از دروس علمي و عملي و موسيقي، رياضيات، ادبيات، تاريخ و جغرافيا، فيزيك، زبان خارجه نيز تدريس مي شود. گواهي نامه دوره متوسطه هنرستان دارای ارزش متوسط كامل است. فارغ التحصيلهای دوره مذکور بر طبق قانون متمم دانشگاه مي توانند با درجه رسمی آموزگاری به خدمت تعليم موسيقي و سرود در دبستانها مشغول شوند. به دانش آموزان بي بضاعت هنرستان که دارای معلومات موسيقي و قريحه و ذوق فوق العاده باشند پس از تشخيص اداره هنرستان کمک خرج داده خواهد شد.

رئيس هنرستان موسيقي غلامحسين مين باشيان

سند شماره ۸

[نامه رئيس هنرستان موسيقي به

طرف مدرسه تقاضای رفع اشتباه شده و از آن وقت تاکنون جواب مراسله و ورقة تحصيلي تصحيح شده ايشان را نفرستاده اند و به همان حال اشتباه در اداره معارف مانده و اما راجع به آقای خالقي که ورقة ايشان به اداره نظام وظيفه ارسال شده بود تاکنون معافي ايشان نيامده است.

رياست مدرسه موسيقي دولتي

سند شماره ۶

[نامه غلامحسين مين باشيان به وزارت معارف ۲۸ شهریور ۱۳۱۵]

هنرستان موسيقي

داوطلبان ورود به دوره متوسطه و ابتدایی هنرستان موسيقي مي توانند از اين تاريخ تا پانزدهم مهر برای ثبت اسامي خود به دفتر هنرستان واقع در خيابان قوام السلطنه، كوچه اعتماد مراجعه کنند.

شرایط ورود به دوره ابتدایی

۱. سن کمتر از ۷ سال نباشد؛
۲. داشتن تصدیق صحت مزاج و آبله کوبی؛
۳. استعداد جسمانی برای فرا گرفتن تعلیمات فنی؛
۴. سواد ورقة هويت شناسنامه؛

گواهی نامه دوره ابتدایی هنرستان دارای اعتبار گواهی نامه سایر دبستانهاست و برنامه آن نیز عیناً همان برنامه است، بعلاوه بر طبق استعداد

کلاس مانده از عهده امتحانات آخر سال برنيامد از مدرسه خارج می شود.

تبصره: محصلیني که مطابق مفاد ماده ۵ و ماده ۶ از مدرسه اخراج می شوند از تأدیة وجهی که در ماده ۳ ذکر شده معاف خواهند بود.

۷. هریک از شاگردان مذکور که معروف به فساد اخلاق شود یا غیبت های متمادی نماید یا مخالف نظامات و مقررات مدرسه رفتار کند از مدرسه اخراج می گردد و مبلغ مصرح در ماده ۳ از مشارالیه مطالبه خواهد شد.

۲۰/مهر/۳۰۶ [۱]

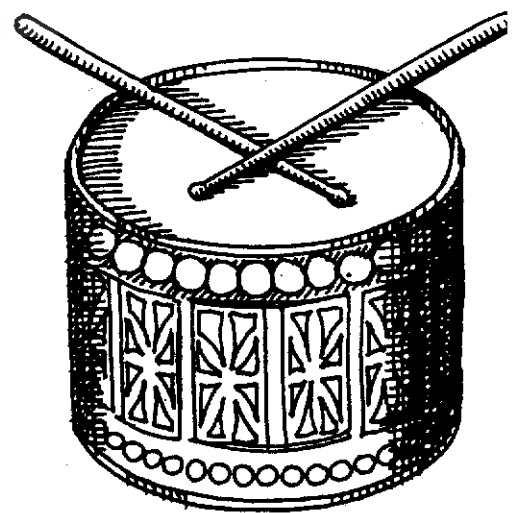
محل امضاء حضرت اشرف

سند شماره ۵

[نامه ریاست مدرسه موسيقي به اداره معارف مورخه ۵ خرداد ۱۳۰۹]

مقام منیع وزارت جلیله علوم و معارف دامت شوکته

در تعقیب مراسله نمرة ۱۸۹۳ - ۵۲۰۴ مورخه ۲/۳۱/۰۹، راجع به روح اله خان خالقي و اسمعیل خان زرین فر معلمین این مدرسه و محصلین مدرسه عالی موسيقي که مشمول نظام وظیفه هستند عرض می شود اولاً اوراق تحصيلي آقایان به وسیله مدرسه عالی موسيقي از آن وزارتخانه صادر به اداره نظام وظیفه عمومی ارسال پس از چندی ورقة تحصيلي زرین فر را عودت داده اند که اشتباهی در تاريخ تولد ايشان پیدا شده بود. مجدداً از

وزارت معارف مورخه ۱۵ مهر
۱۳۱۵

وزارت معارف، اداره تعلیمات
مرکز، نمرة ۱۰۷۳، تاریخ ۱۳۱۵/۷/۱۵
با کمال احترام متذکر می‌دارد، به
موجب دستور وزارت متبوعه که مقرر شده
بود شاگردانی که قریحه و استعداد
موسیقی ندارند از این هنرستان به مدارس
دیگر اعزام شوند اینک یکی از آنان
ابوالقاسم حاجی علی اکبری را که در اثر
آزمایش معلوم شد فاقد قریحه موسیقی
است و در دو هفته قبل به او اخطار شد که
در دبستان دیگری مشغول تحصیل شود و
در اثر مسامحه و اهمال اولیایش، او را
در جایی نپذیرفتند، معرفی می‌کند که
مقرر دارند در یکی از دبستانهای مرکز
او را بپذیرند.

رئیس هنرستان موسیقی

سند شماره ۹

انامه رئیس هنرستان موسیقی به
وزارت معارف مورخه ۴ شهریور
۱۳۱۵

وزارت معارف، تعلیمات مرکز،
نمرة ۱۰۲۰، تاریخ ۱۳۱۵/۶/۴
با نهایت احترام معروض می‌دارد
نظر به اینکه درین سال تحصیلی به دوره
ابتدایی هنرستان موسیقی کلاس اضافه
خواهد شد و همچنین به تعداد دانش
آموزان هنرستان افزوده خواهد گشت
ساختمان فعلی هنرستان گنجایش بیش از
عده فعلی را ندارد، نظر به مراقب فوق با
صاحب خانه برای ساختن چهار کلاس در
هنرستان مذاکره نموده و او راضی شده
است در صورت مختصر اضافه به
مال الاجاره بدین کار اقدام نماید. اینک
مستدعی است از نظر رفع احتیاج
هنرستان امری مقرر فرمایند ادارات
مربوطه درین خصوص اقدامات لازمه
نموده دستور ساختمان اطاقهای مذکور را
بدهند.

رئیس هنرستان موسیقی

سند شماره ۱۰

صورت اسامی دبیران و کارکنان
هنرستان موسیقی و عده ساعات
دروس موضوع تدریس هر کدام

С. С. С. Р.
ПОЛНОМОЧНОЕ
ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО
В КИРГИИ

Доклад и докладные записки
Ташкентский отдел
Киргизия

سواد است

Уважаемый

Дорогой Друг,

دوست عزیزم

اینکه در ضمن مرا سه شنبه مورخه ۱۲/۱۲/۱۲ نمرة ۲۰۲۲

چند قطعه از نوت موسیقی آقای وزیر را ارسال فرمودید
بودید متشکرم ضمناً یکصدار نوت از تصانیف ملل شرقی
شوروی برای مد رسه عالی موسیقی تقدیم میشود و همچنین
مرا سه که آقای چرنیا و سکی، ریتر شعیبه مستطرقه طریقه
برای ایجاد ریز بطاطی در خارجه بعنوان آقای وزیر رئیس
مد رسه موسیقی اشعاردا شقه و مندر بر اطهار تا میل
نسبت با ریتا ط نزدیک با ایشان است و لغا ایجاد بکرده
خواهشمندم با ایشان برسانید. موقعاً مختم شمرد
خواهشمند است احترامات فا تقدیم قبول فرمائید
نایب سوم نمایندگی مختار دولت اتحاد جماهیر شوروی
در ایران. (ساریان)

Выражаю Вам глубокую признательность
за присланные персидские музыкальные
произведения, при этом отмечая
№ 4522 от 13/12/12.

Одновременно направляю для Высшей
музыкальной школы некоторое количество
нот, отражающих характерные мотивы наро-
дов Востока СССР.

Прошу также передать по адресуату кра
проводяемое при сем письмо заведующего
отделом изящных искусств Всесоюзного Об-
щества культурной связи за границей г-же
Чернявского на имя Начальника Высшей му-
зыкальной школы г-на Везира, имеющее сво-
ей задачей установить более тесное сот-
рудничество в этом направлении.

Пользуясь случаем, прошу принять мо-
е лучшее пожелание.

3-й Секретарь Полномочного Представит-
ельства СССР в Киргизии

Сарин

آقای میرزا محمود خان معاضد رئیس اداره اویان شرقی
وزارت امور خارجه دولت شاهنشاهی ایران

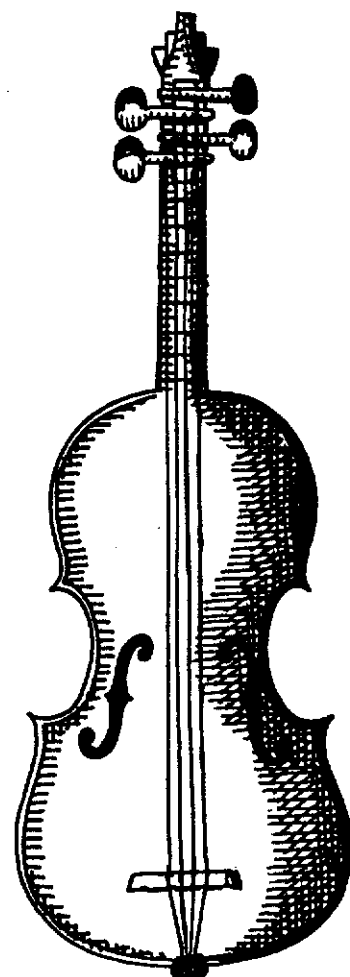
господину *Ураловскому*
Департаментом стран Вост. Европы.
وزارت امور خارجه دولت شاهنشاهی ایران

کمال

در سال تحصیلی ۱۵ - ۱۶

نمبره ترتیب	نام و نام خانوادگی	ساعات دروس کلاس	موضوع تدریس	ملاحظات
۱	آقای غلام حسین مین باشیان	۱۰ درس	تاریخ سازندگان واصطلاحات	
۲	آقای فیض اله مهندي (صبحی)	۱۲	موسیقی به زبان خارجه و ادبیات فارسی	
۳	آقای باسط مشکین خامه		تاریخ و تاریخ مدبر دفتر	
۴	آقای اکبر نقی کرمانشاهی کالوج		معاون دفتر	
۵	آقای فریدون فرزانه	۱۲	متوسطه موسیقی نظری، سلفژ، هارمونی، پیانو	
۶	آقای مصطفی افتخار	۱۰	سال اول و دوم سلفژ، نظری و سوم متوسطه موسیقی ویلن	
۷	خانم خاراتیان	۱۰	دوره دوم پیانو تخصصی متوسطه	
۸	خانم آرمینویی ملیکیان	۱۰	۳ و ۴ متوسطه پیانو تخصصی	
۹	خانم ایستاک حسین زاده	۱۰	۱ و ۲ متوسطه پیانو تخصصی	
۱۰	خانم یانوسکی	۴	متوسطه آواز	
۱۱	آقای سرگیبر خوتسینف	۱۰	متوسطه ویلن	
۱۲	آقای روبن صفریان	۱۰	متوسطه ویلن انو	
۱۳	آقای آرشاک ابراهامیان	۱۰	متوسطه ویلن کنترباس	
۱۴	آقای سورن اراکلیان	۱۰	متوسطه ویلن سل	
۱۵	آقای بطرو کلی مقدم	۱۰	متوسطه فلوت	
۱۶	آقای براند کلوشیان	۱۰	متوسطه قره نی و بالون	
۱۷	آقای دکتر بیژن	۲	دوره دوم تعلیم و تربیت و معرفه النفس	
۱۸	آقای دکتر علی اکبر شهنازی		تاریخ	
۱۹	آقای روح اله خالقی	۴	دوره اول جغرافیا	
۲۰	آقای عنایت اله	۲۳	متوسطه فرانسه	

سند شماره ۱۱

نظر به اینکه صندوق اشیاء صداشناسی که جهت هنرستان موسیقی به اروپا سفارش داده شد و اداره سرپرستی پاریس ارسال آن را ضمن مراسله شماره ۶۱۷ - ۱۳/۴/۶ اشعار داشته اشیاء مزبوره به طهران رسیده بود لذا در تاریخ ۱۳/۱۰/۱۲ اشیاء ارسالی به وسیله حضرت آقای گل گلاب معاینه و با فاکتور ارسالی مطابقت گردیده با حضور آقایان نفیسی و بهار نمایندگان ادارات تفتیش و محاسبات به شرح ذیل تحویل هنرستان گردید:

توضیح آن که چرخ محرک اسباب نمره ۱۴ شکسته است.

[امضاء] حسین گل گلاب
 ۱۳/۱۰/۱۲ تحویل
 گیرنده نماینده اداره محترمه تفتیش
 نماینده اداره محاسبات
 ل - ۲۷۵
 غره.....
 تاریخ ۱ مرداد ماه ۱۳۱۵

۲۱	آقای رضا فاضلی ۶	دوره اول حساب جبر متوسطه فیزیک
۲۲	آقای نیکلا ایوازیانی	متصدی تعمیر پیانو
۲۳	خانم ماه منظر رشیدی	چهارم ابتدایی کتاب معارف ۴
۲۴	خانم هما نگهبان	سوم ابتدایی کتاب معارف ۳
۲۵	خانم طالعه فومنی	دوم ابتدایی کتاب معارف ۲
۲۶	خانم اشرف سید آقا	اول ابتدایی کتاب معارف ۱

نمونه ۱۶۴

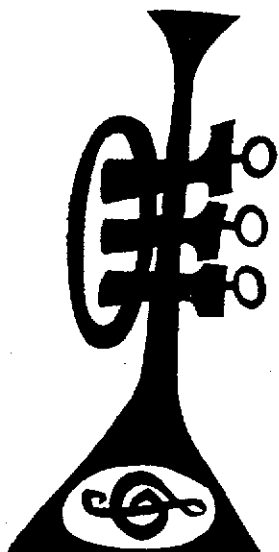
تاریخ ۱۳۰۵

یادداشت

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

از ... به ...

بسم الله الرحمن الرحیم
 این سند در تاریخ ...
 در ...
 ...
 ...

۱۳۱۵
 ...
 ...

وزارت معارف و اوقاف و صنایع

مستظرفه

هنرستان موسیقی

برنامه مواد دروس کلاس

چهارم متوسطه هنرستان موسیقی

شعبه آموزگار سرود

شعبه کمپوزسیون

شعبه تخصص در ساز

و مدیریت ارکستر

هارمونی

ساز تخصصی

دیکنه موسیقی

ارکستریا کرمپایمانی

سلفژ

دیکنه موسیقی

پیانو (غیر تخصصی)

پیانو (غیر تخصصی)

ساز (زهی یا بادی

سلفژ

بطور مختصر)

آواز انفرادی واجتماعی

سلفژ

فلوت یا قره‌نی

پیانو (غیر تخصصی)

دیکنه موسیقی

اصطلاحات موسیقی

اصطلاحات موسیقی

اصطلاحات موسیقی

زبان خارجه

زبان خارجه

زبان خارجه

زبان خارجه

زبان خارجه

معرفة النفس

ورزش

ورزش

از لحاظ تربیت ورزش

برنامه مواد دروس کلاس پنجم

متوسطه هنرستان موسیقی

شعبه آموزگار سرود

شعبه کمپوزسیون

شعبه تخصصی در ساز

و مدیریت ارکستر

ساز تخصصی

آواز و سرود

هارمونی

آواز دسته جمعی و

مودولاسیون

علم آکوردها

تعلیم طریقه اداره آن

شناسائی ترکیبات

ارکستریا کومپایمان

علم آکوردها

کوچک موسیقی

پیانو (غیر تخصصی)

فلوت یا قره‌نی

دیکنه موسیقی

دیکنه موسیقی

پیانو (غیر تخصصی)

پیانو (غیر تخصصی)

همنوازی

دیکنه موسیقی

ساز (زهی یا بادی)

تاریخ سازندگان

تاریخ سازندگان

تاریخ سازندگان (مصنفین)

زبان خارجه

زبان خارجه

زبان خارجه

اصول تعلیم و تربیت

ورزش

ورزش

ورزش

رئیس هنرستان موسیقی

